

Asia: VN/538/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleiset säännökset (Luku 1)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 1 ja sen perusteluista

6§ Muut määritelmät

Uuteen 3 c kohtaan ehdotetaan lisättäväksi jätedirektiivin mukaisesti elintarvikejätteen määritelmä. Tämä määritelmä on uusi; tähän asti erilaisista elintarvikeperäisistä ja ei-myyntiin päätyvistä jakeista on käyty keskustelua mm. termeillä ruoka- ja elintarvikehävikki. Elintarvikejätteen määritelmä liittyy myös uuteen 118 a §:aan elintarvikejätteen kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuudesta. Lisäksi se sisältyy määritelmällisesti jätelakiin kirjattuun biojätteen määritelmään (uusi kohta 3 b). Koska elintarvikejätteen määritelmä on uusi, on tärkeää varmistaa sen sisältöä koskeva yhdenmukainen tulkinta sekä toiminnanharjoittajien että viranomaisten keskuudessa. Toiminnanharjoittajien ja viranomaisten yhteistyössä koostamat havainnollistavat esimerkit sekä muut tulkintaohjeet helpottaisivat osaltaan määritelmän käyttöönottoa.

Yleiset velvollisuudet ja periaatteet (Luku 2)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 2 ja sen perusteluista

JL 15 a §: Kielto polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä

Esitämme, että lain sanamuotoja muutetaan tai perusteluita täydennetään siten, että laadultaan kierrätyskelvottomat erilliskerätyt erät voidaan hyödyntää energiakäytössä. Lakiesitys muuttaa vastuutahoja erityisesti kiinteistökeräyksessä ja tuottajayhteisöllä tulee olla mahdollista hyödyntää energiana laadultaan kierrätyskelvottomat erät.

Kunnan vastuulla oleva jätehuolto (luku 5)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 5 ja sen perusteluista

-

Tuottajavastuu ja juomapakkaukset (Luvut 6 ja 7)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 6 ja 7 sekä niiden perusteluista

46 §: Tuottajan vastuu jätehuollosta ja sen kustannuksista

Kannatamme lakiluonnoksen esitystä siitä, että tuottajavastuu laajennetaan koskemaan ulkomaisia etäkauppaa harjoittavia yrityksiä. Samalla tulee varmistaa, että lainsäädännön noudattamista valvovalle viranomaiselle taataan riittävät resurssit huolehtia esityksen toimeenpanon valvonnasta. Ulkomaisen etäkaupan saaminen mukaan tuottajavastuujärjestelmiin on edellytys yritysten tasapuoliselle kohtelulle ja se tukee suoraan vastuunsa hoitaneiden ja Suomeen sijoittautuneiden yritysten toimintaedellytyksiä. Lisäksi se parantaa tuottajien vastuulla olevien materiaalien tilastojen tarkkuutta ja lisää kierrätetyn jätteen määrää.

48 §: Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat

Pidämme erittäin tärkeänä, että etäkaupan verkkoalustat, jotka käytännössä kokoavat yksittäiset etäkauppaa harjoittavat yritykset yhteen, säädetään jätelaissa tuottajavastuuseen seuraavasti:

- Verkkoalustapalveluja (sähköiset myyntialustat, joissa kolmannet osapuolet myyvät tuotteita) tarjoaville yrityksille annetaan velvollisuus valvoa, että alustaa käyttävät yritykset vastaavat tuottajavastuuelvoitteistaan Suomessa.
- Mikäli toiseen valtioon sijoittautunutta etämyyjää ei saada täyttämään tuottajavastuuelvollisuuttaan, on sen verkkoalustan, jonka kautta mainittu etämyyjä myy tuotteitaan, vastattava tuottajavastuuelvollisuudesta tämän puolesta.

Voimassa olevan jätelain 48.2 §:n mukaan tuottajavastuun piiriin eivät kuulu pakkausten tuottajat, joiden liikevaihto on vähemmän kuin 1 000 000 euroa. Koska muillakaan tuottajavastuualoilla ei ole liikevaihtorajoja, ehdotamme kyseisen liikevaihtorajan poistamista tässä lainsäädännössä pakkausten tuottajilta yritysten tasapuolisen kohtelun ja pakkausten tuottajavastuun uskottavuuden sekä kerättävien raportointitietojen luotettavuuden ja kattavuuden varmistamiseksi.

49 §: Käytöstä poistettavien tuotteiden vastaanotto ja kuljetus

Nykyisen jätelain 49 § 3 momentin mukaan tuottajan on järjestettävä 56 §:n mukaan kerättyjen käytöstä poistettujen tuotteiden kuljetus maksutta tuotteen jakelijan vastaanottoaikaan. Mikäli jakelijan vastaanottoaika on tuottajavastuuvuoroensa laiminlyönteä tuottajan myyntipiste, on huolehdittava siitä, ettei tuottajavastuuvuoroensa laiminlyönyt tuottaja pääse kuluitta eroon keräämistään ja mahdollisesti myös omista jätteistään.

JL 49a-d§: Kuntien ja tuottajayhteisön yhteistoiminta pakkausjätteen kiinteistöissä keräyksessä

Kunnille ehdotettu oikeus ja velvollisuus pakkausjätteen kiinteistökeräykseen tuottajien kustannuksella on merkittävä muutos sekä operatiivisesti että kustannusvaikutuksiltaan (vrt. tuottajan laaja kustannusvastuu).

Kuntien ja tuottajayhteisön yhteistoiminta tulee kirjata ja toteuttaa siten, että tuottajille aiheutuvat kustannukset sovitaan materiaaliakohtaisesti, läpinäkyvästi, aiheuttamisperiaatteen mukaisesti ja kaikki epäsuorat kustannukset, esim. keräysastiat, poissulkien. Maksuperusteet eivät saa ylittää todellisia kustannuksia, jotka ovat tarpeen kustannustehokkaan palvelun tarjoamiseksi (vrt. 49 b§ perustelut).

Laki on muotoiltava siten, että kuntien ja tuottajayhteisöjen oikeudet ja velvollisuudet ovat tasapainossa myös ensimmäisten sopimusneuvotteluiden osalta. Jos viranomaisen on mahdollista pakottaa sopimuksen muodostamiseen sanktioilla, tulee niiden kohdistua molempiin osapuoliin.

62 § Tuottajayhteisöön liittyminen

62 §:n ehdotuksen mukaan pakkausten tuottajayhteisön toimialan on katettava kaikki pakkausmateriaalit. Nähdäksemme asiaa ei tule määrätä lailla. Tuottajavastuullisilla yrityksillä tulee olla jatkossakin oikeus perustaa tuottajayhteisöjä materiaaliakohtaisesti tai muutoin haluamallaan tavalla. Elinkeinoelämän sisäiseen järjestäytymiseen puuttuminen annetun lakisääteisen velvollisuuden täyttämiseksi on edelleen nähdäksemme perusteetonta ja varsin poikkeuksellista.

Ehdotuksen perusteluissa ei ole tuotu esiin niitä konkreettisia seikkoja, jota käytännössä lisäisivät tehokkuutta nykytilanteeseen verrattuna. Jo nykytilanteessa pakkaustuottajat hoitavat yhdessä niitä toimintoja, joiden yhdessä hoitaminen tuo tehokkuutta ja synergiaetuja. Suomen kierrätysmaksut ovat lisäksi tietojemme mukaan EU:n jäsenmaiden alhaisimpia.

On mahdollista, että lain määräyksen seurauksena syntyy tilanne, jossa Suomessa on vain yksi pakkausten tuottajavastuuyhteisö. Siitä seuraa ongelmia materiaalien vapaan kilpailun, materiaalien kehityksen, materiaaliikohtaisen erityisosaamisen ja kierrätyksen edistämisen kannalta sekä näihin liittyvien kulujen oikeudenmukaisessa jakamisessa.

Lain perusteluissa todetaan, että sen kautta voidaan parantaa tuottajavastuujärjestelmän kustannustehokkuutta poistamalla päällekkäistä hallintoa ja mahdollistamalla kustannussäästöjä toimintojen yhdistämisellä. Hallintokustannuksissa saavutettavat säästöt eivät kuitenkaan ole merkittäviä muiden kustannusten rinnalla. Mikäli toteutuu yhden tuottajayhteisön mukainen rakenne, on varmistettava, että tuottajayhteisössä on laajaa materiaaliikohtaista osaamista kaikkien materiaalien osalta materiaalin elinkaaresta. Merkittäviä säästöjä yhden tuottajayhteisön mallilla ei siten saada aikaan, koska sama asiantuntemus täytyy hankkia myös sinne.

Mikäli kuitenkin syntyy tilanne, jossa Suomessa toimii useampia pakkausten tuottajavastuuyhteisöjä, jotka kaikki on lailla velvoitettuja toimimaan kaikissa materiaaleissa, nousee esiin samoja ongelmia, jotka liittyvät materiaaliikohtaiseen osaamiseen. Monien päällekkäisen toimijoiden tilanne tuo mukanaan myös sen voiko tuottaja valita eri tuottajayhteisöistä eri materiaalit vai voiko tuottaja kuulua vain yhteen tuottajayhteisöön.

Lain perusteluissa on todettu riski ”Uudelleenorganisointuminen aiheuttaisi muutosvaiheessa pakkausten tuottajille merkittävää lisätyötä olemassa olevien tuottajayhteisöjen purkamisen tai fuusioitumisen ja uuden perustamisen sekä sopimusten uusimisen tai siirtämisen muodossa.” Näemmekin, että lain nopeasta täytäntöönpanosta aiheutuva epäselvä tilanne rakenteissa todennäköisesti vaarantaa kierrätystavoitteen saavuttamisen esim. muovipakkausten osalta. Muoville meneillä olevan toimenpideohjelman POLKU 2025 mukaan vuodelle 2025 asetettu 50 % kierrätystavoite tultaisiin todennäköisestisaavuttamaan ilman 62 §:ssä esitettyä muutosta.

Toiminnassa on tärkeää koko arvoketjun kehittäminen. Muovipakkausten keräysmäärät ovat kehittyneet siten, että kotimaisen kierrätyskapasiteetin lisätarve on akuutti. Jo nyt esityksen aiheuttama epävarmuus on aiheuttanut sen, että lisäkapasiteetin rakentaminen on viivästyneessä.

Esitämme, että lakiluonnoksesta poistetaan 62 §:n mukainen määräys siitä, että pakkausten tuottajayhteisön toimialan on katettava kaikki pakkausmateriaalit. Tällöin toiminnan kehittäminen on mahdollista käytännön tarpeen ja kustannustehokkuuden kautta materiaaliikohtaiset yksityiskohdat huomioiden.

Mikäli määräys kuitenkin jätetään, on varmistettava, että rekisteröityneet tuottajat eivät hallinnollisen rakenteen kautta etäänny tuottajayhteisön päätöksenteosta ja vaikuttamismahdollisuuksista. Lisäksi hallintorakenteen määrittäminen ja siihen siirtyminen on yhteistyössä rekisteröityneiden tuottajien kanssa toteutettava ensivaiheessa ja mahdollisimman nopeasti.

Ehdotettu lakimuutoksen aikataulu aiheuttaa merkittäviä haasteita niin sopimusten ja yritysrakenteiden läpiviennille kuten myös käytännön käyttöönnotolle. Esitämmekin, että aikatauluun mahdollisesta pidempi kolmen (3) vuoden siirtymäaikataulu.

JL 63 a §: Tuottajien maksuosuudet

Kierrätettävyyden parantaminen on monissa tapauksissa hyvä keino parantaa pakkausten materiaalitehokkuutta ja pienentää niiden ympäristövaikutuksia. On kuitenkin ympäristölle haitallista olettaa sen olevan paras tai ainoa keino toteuttaa pakkausten vastuullisuutta. Kirjaus tuottajavastuumaksujen mukauttamisesta ("Maksuosuuksia määrittäessään tuottajayhteisön tulee mahdollisuuksien mukaan yksittäisten tuotteiden tai toisiaan vastaavien tuoteryhmien osalta ottaa erityisesti huomioon niiden kestävyys, korjattavuus ja uudelleenkäytettävyys sekä kierrätettävyys") kierrätettävyyden perusteella on ristiriidassa ympäristövaikutusten ja erityisesti hiilijalanjäljen pienentämiseksi asetettujen tavoitteiden kanssa. Kierrätettävyys ei saa lainsäädännössä tai sen tulkinnoissa muodostua itsearvoksi. Ehdotamme kirjausta, jossa "tuottajayhteisön tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon myös pakkausratkaisun koko elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset". Tällainen kirjaus huomioisi mm. ruokahävikin vähentämisen tai muut materiaalitehokkuuden keinot. Nykyisessä muotoilussa on vaarana, että tuottajavastuumaksujen mukauttaminen osaltaan kasvattaa tuotteiden hiilijalanjälkeä ja muita ympäristövaikutuksia.

Muut jätelain pykälät

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen muista luvuista ja niiden perusteluista

-

Muiden lakien muutettavat pykälät (ympäristönsuojelulaki, kemikaalilaki, rikoslaki ja laki rikesakkorikkomuksista)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ympäristönsuojelulakiin, kemikaalilakiin, rikoslakiin ja ehdotetuista pykälämuutoksista ja niiden perusteluista

-

Asetusyhteenvedo

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain asetuksiin ehdotettavien muutosten keskeisestä sisällöstä

-

Vaikutusten arviointi

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne perustelujen luvuista 4.2-5.

-

Muuta

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne perusteluiden muista osista ja muista mahdollisista asioista

-

Yliselä Eero
Atria Suomi Oy